



WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 września 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Pietruszyński (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Tomasz Artymiuk

SSN Piotr Mirek

Protokolant Olga Tyburc - Żelazek

w sprawie **P. L.**

w przedmiocie wyroku łącznego

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w dniu 13 września 2023 r.

wniosku obrońcy skazanego o wznowienie postępowania sądowego zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 23 listopada 2018 r., sygn. akt II AKa 423/18, utrzymującym w mocy wyrok łączny Sądu Okręgowego w Gliwicach Ośrodek Zamiejscowy w Rybniku z dnia 12 czerwca 2018 r., sygn. akt V K 133/17,

- 1. na podstawie art. 542 § 1 k.p.k., art. 540 § 2 k.p.k. i art. 547 § 2 k.p.k. wznowia postępowanie w sprawie o wydanie wyroku łącznego wobec skazanego P. L. zakończone prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 23 listopada 2018 r., sygn. akt II AKa 423/18, utrzymującym w mocy wyrok łączny Sądu Okręgowego w Gliwicach Ośrodek Zamiejscowy w Rybniku z dnia 12 czerwca 2018 r., sygn. akt V K 133/17;**
- 2. uchyla wyroki wymienione w pkt. 1 i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Rybniku;**

- 3. w oparciu o art. 575 § 2 k.p.k. stwierdza utratę *ex lege* mocy wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 13 września 2019 r., sygn. akt II AKa 318/19 i zmienionego nim wyroku łącznego Sądu Okręgowego w Gliwicach Ośrodek Zamiejscowy w Rybniku z dnia 26 marca 2019 r., sygn. akt V K 6/19;**
- 4. kosztami postępowania o wznowienie postępowania, w tym jego wydatkami, obciąża Skarb Państwa;**
- 5. zasądza od Skarbu Państwa na rzecz obrońcy z urzędu – adw. A. L. (Kancelaria Adwokacka w W.) kwotę 442,80 zł, w tym 23% VAT, tytułem wynagrodzenia za sporządzenie i wniesienie wniosku o wznowienie postępowania.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Gliwicach Ośrodek Zamiejscowy w Rybniku, wyrokiem łącznym z dnia 12 czerwca 2018 r., sygn. akt V K 133/18 połączył, wymierzone skazanemu P. L. kary orzeczone następującymi wyrokami:

1. Sądu Rejonowego w Bielsku-Białej z 8.09.2011 r., sygn. akt III K 774/11, którym wymierzono karę 6 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby 3 lat;
2. Sądu Rejonowego w Bielsku-Białej z 8.06.2015 r., sygn. akt III K 418/15, którym wymierzono m.in. karę 2 lat pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby 4 lat;
3. Sądu Rejonowego w Sosnowcu z 21.12.2015 r., sygn. akt IX K 1192/14, którym wymierzono karę roku pozbawienia wolności;
4. Sądu Rejonowego w Bielsku-Białej z 6.09.2016 r., sygn. akt III K 792/15, którym wymierzono karę 5 miesięcy pozbawienia wolności;
5. Sądu Rejonowego dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi z 21.03.2016 r., sygn. akt IV K 576/15, którym wymierzono karę 3 miesięcy pozbawienia wolności oraz roku i 10 miesięcy ograniczenia wolności;
6. Sądu Rejonowego w Bielsku-Białej z 2.03.2017 r., sygn. akt III K 995/15, którym wymierzono karę roku i 5 miesięcy pozbawienia wolności

– a następnie orzekł w ich miejsce karę łączną 5 lat pozbawienia wolności.

Sąd Apelacyjny w Katowicach, wyrokiem z dnia 23 listopada 2018 r., sygn. II AKa 423/18, utrzymał wyżej opisany wyrok łączny w mocy.

W dniu 26 marca 2019 r. Sąd Okręgowy w Gliwicach Ośrodek Zamiejscowy w Rybniku, wydał wobec skazanego P. L. kolejny wyrok łączny o sygn. akt V K 6/19. Wyrokiem tym Sąd połączył wymierzone wobec wyżej wymienionego:

1. karę łączną 5 lat pozbawienia wolności, orzeczoną wyrokiem łącznym Sądu Okręgowego w Gliwicach Ośrodek Zamiejscowy w Rybniku z 12.06.2018 r., sygn. akt V K 133/18;
2. karę łączną 10 miesięcy pozbawienia wolności, orzeczoną wyrokiem Sądu Rejonowego w Białymstoku z 27.02.2018 r., sygn. akt XV K 910/17;
3. karę roku pozbawienia wolności, orzeczoną wyrokiem Sądu Rejonowego Poznań Grunwald i Jeżyce w Poznaniu z 31.01.2018 r., sygn. akt II K 997/17;
4. karę 8 miesięcy pozbawienia wolności orzeczoną wyrokiem Sądu Rejonowego w Wejherowie z 19.10.2017 r., sygn. akt IX K 497/17;

– a następnie orzekł w ich miejsce karę łączną 6 lat i 4 miesięcy pozbawienia wolności.

Sąd Apelacyjny w Katowicach, wyrokiem z dnia 13 września 2019 r., sygn. akt II AKa 318/19, zmienił opisany wyżej wyrok łączny w ten sposób, że połączył wymierzone skazanemu:

1. karę łączną 5 lat pozbawienia wolności, orzeczoną wyrokiem łącznym Sądu Okręgowego w Gliwicach Ośrodek Zamiejscowy w Rybniku z 12.06.2018 r., sygn. akt V K 133/18;
2. karę łączną 10 miesięcy pozbawienia wolności, orzeczoną wyrokiem Sądu Rejonowego w Białymstoku z 27.02.2018 r., sygn. akt XV K 910/17;
3. karę 7 miesięcy pozbawienia wolności, orzeczoną wyrokiem Sądu Rejonowego w Sanoku z 15.01.2018 r., sygn. akt II K 543/17;
4. karę roku pozbawienia wolności, orzeczoną wyrokiem Sądu Rejonowego Poznań Grunwald i Jeżyce w Poznaniu z 31.01.2018 r., sygn. akt II K 997/17;
5. karę 8 miesięcy pozbawienia wolności orzeczoną wyrokiem Sądu Rejonowego w Wejherowie z 19.10.2017 r., sygn. akt IX K 497/17.

– a następnie orzekł w ich miejsce karę łączną 6 lat i 4 miesięcy pozbawienia wolności.

Obecnie z wnioskiem o wznowienie postępowania opartym o art. 540 § 2 k.p.k. wystąpiła obrońca skazanego domagając się:

1. wznowienia w całości na korzyść skazanego postępowania sądowego zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 23 listopada 2018 r., sygn. II AKa 423/18;
2. wznowienia w całości na korzyść skazanego postępowania sądowego zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 13 września 2019 r., sygn. akt II AKa 318/19;
3. uchylenia wyroków: Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 23 listopada 2018 r., sygn. akt II AKa 423/18 oraz Sądu Okręgowego w Gliwicach Ośrodek Zamiejscowy w Rybniku z dnia 12 czerwca 2018 r., sygn. akt V K 133/18 i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji;
4. uchylenie wyroków: Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 13 września 2019 r., sygn. akt II AKa 318/19 oraz Sądu Okręgowego w Gliwicach Ośrodek Zamiejscowy w Rybniku z dnia 26 marca 2019 r., sygn. V K 6/19 i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

W uzasadnieniu wniosku podniesiono, że wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 czerwca 2019 r., P 20/17 (Dz. U. poz. 1135, OTK - A 2019, poz. 29) przepis art. 87 § 1 k.k., stanowiący – obok innych powołanych – podstawę prawną wyroku łącznego (w zakresie połączenia kar pozbawienia wolności i kary ograniczenia wolności i orzeczenia kary łącznej pozbawienia wolności) Sądu Okręgowego w Gliwicach Ośrodek Zamiejscowy w Rybniku z dnia 12 czerwca 2018 r., sygn. V K 133/17, który został utrzymany w mocy wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 23 listopada 2018 r., sygn. II AKa 423/18, a który to wyrok łączny następnie wszedł w skład kolejnego wyroku łącznego Sądu Okręgowego w Gliwicach Ośrodek Zamiejscowy w Rybniku z dnia 26 marca 2019 r., sygn. V K 6/19, zmienionego następnie przez wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 13 września 2019 r., sygn. II AKa 318/19, kształtujący przez wymiar kary łącznej orzeczonej w pierwszym wyroku łącznym, poziom kar łącznych pozbawienia wolności orzeczonych w ostatnich dwóch wyrokach – został uznany za niezgodny w

przepisem art. 45 ust. i art. 175 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej w zakresie, w jakim nakłada na Sąd obowiązek połączenia kar pozbawienia wolności i ograniczenia wolności oraz wymierzenia kary łącznej pozbawienia wolności po dokonaniu zmiany ograniczenia wolności na karę pozbawienia wolności.

W pisemnej odpowiedzi na wniosek prokurator Prokuratury Krajowej wniosła o jego uwzględnienie i wznowienie postępowania w sprawie P. L. o wydanie wyroku łącznego, zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 23 listopada 2018 r., sygn. akt II AKa 423/18, utrzymującym w mocy wyrok Sądu Okręgowego w Gliwicach Ośrodek Zamiejskowy w Rybniku z dnia 12 czerwca 2018 r., sygn. akt V K 133/18 oraz o uchylenie wymienionych wyroków oraz przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Gliwicach Ośrodek Zamiejskowy w Rybniku.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Wniosek o wznowienie postępowania okazał się zasadny w zakresie, w jakim skarżąca domagała się wznowienia postępowania w sprawie o wydanie wyroku łącznego zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 23 listopada 2018 r., sygn. II AKa 423/18, utrzymującym w mocy wyrok łączny Sądu Okręgowego w Gliwicach Ośrodek Zamiejskowy w Rybniku z dnia 12 czerwca 2018 r., sygn. V K 133/17 oraz przekazania sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Wskazaną w przepisie art. 540 § 2 k.p.k., przesłanką wznowienia postępowania, na którą powołała się obrońca, jest m.in. wydanie przez Trybunał Konstytucyjny orzeczenia o niezgodności z Konstytucją przepisu, na podstawie którego zostało wydane orzeczenie w postępowaniu mającym być przedmiotem wznowienia.

Wskazany wyżej warunek został w niniejszej sprawie spełniony.

Wyrokiem łącznym Sądu Okręgowego w Gliwicach Ośrodek Zamiejskowy w Rybniku z dnia 12 czerwca 2018 r., sygn. V K 133/17 połączona została bowiem m.in. orzeczona względem skazanego kara roku i 10 miesięcy ograniczenia wolności wynikająca z wyroku Sądu Rejonowego dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi z dnia 21

marca 2016 r., sygn. akt IV K 576/15, wraz z innymi karami pozbawienia wolności. W przedmiotowym wyroku łącznym Sąd powołał się na przepis art. 87 § 1 k.k.

Natomiast wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 czerwca 2019 r., P 20/17 (Dz. U. poz. 1135, OTK-A 2019, poz. 29) przepis art. 87 § 1 k.k., stanowiący jeden z komponentów podstawy prawnej wyroku łącznego Sądu Okręgowego w Gliwicach Ośrodek Zamiejscowy w Rybniku z dnia 12 czerwca 2018 r., sygn. V K 133/17, został uznany za niezgodny z przepisem art. 45 ust. 1 i art. 175 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej w zakresie, w jakim nakłada na Sąd obowiązek połączenia kar pozbawienia wolności i ograniczenia wolności oraz wymierzenia kary łącznej pozbawienia wolności po dokonaniu zmiany ograniczenia wolności na karę pozbawienia wolności. Trybunał Konstytucyjny uznał, że art. 87 § 1 k.k., stosowany w postępowaniu o wydanie wyroku łącznego, następnie niweczy gwarancję swobody orzekania, z której korzystał sąd wydający wyrok za jedno ze zbiegających się przestępstw i pozbawia takiej swobody sąd, który ma obowiązek wydać wyrok łączny oraz ogranicza swobodę orzekania w takim stopniu, że narusza zasadę sprawowania przez sądy „wymiaru sprawiedliwości” wysłowaną w art. 175 ust. 1 Konstytucji.

Należy jednak mieć na uwadze, że istotą tego wyroku zakresowego nie jest całkowite wyeliminowanie z systemu prawa przepisu art. 87 § 1 k.k. i tym samym wykluczenie możliwości orzeczenia kary pozbawienia wolności po połączeniu kary pozbawienia wolności z karą ograniczenia wolności, ale zanegowanie bezwzględnego nakazu wydania takiego orzeczenia, jako zbyt naruszającego swobodę orzekania sądu (zob. wyrok SN z dnia 17 marca 2021 r., II KO 54/20). Dlatego sam fakt orzeczenia kary łącznej pozbawienia wolności w sytuacji, gdy łączonymi karami jednostkowymi były kara pozbawienia wolności i kara ograniczenia wolności, nie zawsze będzie stanowił podstawę do wznowienia postępowania o wydanie wyroku łącznego. Wspomniany wyrok Trybunału Konstytucyjnego nie wyłączył więc zupełnie możliwości łączenia kar pozbawienia wolności z karami ograniczenia wolności, przy stosowaniu zamiennika, o jakim mowa w art. 87 § 1 k.k., lecz zastąpił obowiązek orzekania w takiej sytuacji kary łącznej pozbawienia wolności kompetencją jej wymierzenia, pozwalającą analizować, czy w realiach danej sprawy należy dokonać połączenia kary pozbawienia wolności z karą ograniczenia wolności

i orzec karę łączną pozbawienia wolności, czy też kary te wykonać odrębnie (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 13 listopada 2019 r., I KZP 8/19, OSNK 2019, z. 11-12, poz. 65; z dnia 14 stycznia 2012 r., V KO 116/20; wyroki Sądu Apelacyjnego w Katowicach: z dnia 2 września 2019 r., II AKa 240/19; z dnia 26 września 2019 r., II AKa 363/19).

Dlatego w takich wypadkach na wnioskodawcy ciąży obowiązek wykazania, z odwołaniem się i przytoczeniem konkretnych realiów przedmiotowej sprawy (np. kar podlegających łączeniu i wynikających z nich granic kary łącznej, czasowej perspektywy wykonania kary ograniczenia wolności i ustawowego terminu przedawnienia jej wykonania, w kontekście przewidywanego okresu pozbawienia wolności skazanego, zasady łączenia kar przyjętej przez Sąd *meriti*, uzasadnienia wyroku łącznego), że gdyby nie stanowczy nakaz zawarty w art. 87 § 1 k.k., nie byłoby wykluczone odstępnie przez Sąd wydający wyrok łączny od połączenia kar ograniczenia wolności z karami pozbawienia wolności oraz że wznowienie postępowania byłoby dla skazanego korzystne, czego wprost wymaga art. 540 § 2 k.p.k.

Wyżej opisany wymóg, wbrew ocenie prokuratora zawartej w odpowiedzi na wniosek, został – choć w minimalnym stopniu – spełniony. Wnioskodawczyni odwołała się bowiem do podstawy prawnej określenia kary łącznej pozbawienia wolności powstałej z połączenia kar pozbawienia wolności i kary ograniczenia wolności), orzeczonej wyrokiem łącznym z dnia 12 czerwca 2018 r., sygn. V K 133/17, w której – obok innych przepisów – wskazano także na przepis art. 87 k.k. jako podstawę tego rozstrzygnięcia. To zaś może przemawiać za automatyzmem uznania przez Sąd *meriti*, że połączenie wspomnianych kar, gdy zachodzą ku temu pozostałe warunki, jest bezwzględnie obligatoryjne i rodzące wymóg wymierzenia kary łącznej pozbawienia wolności po dokonaniu zmiany ograniczenia wolności na karę pozbawienia wolności. Tę zaś obligatoryjność, wykluczającą swobodę orzekania sądu, bezspornie zakwestionowano we wskazanym wyroku Trybunału Konstytucyjnego. Nie można zatem wykluczyć, że po dacie wyrokowania przez Trybunał, co miało miejsce zanim zapadły wyroki Sądów *meriti* i *ad quem*, rozstrzygnięcie w omawianym zakresie byłoby inne, korzystniejsze dla skazanego.

Podsumowując rozważania w tej części należało przyjąć, że w przypadku, kiedy sąd orzekający niejako automatycznie przyjął, że bezwzględne jest postąpienie po myśli przepisu, który następnie, w określonym zakresie, został zakwestionowany przez Trybunał Konstytucyjny, rysuje się podstawa do stwierdzenia możliwości uwzględnienia wniosku o wznowienie (por. również post. SN z dnia 19 stycznia 2016 r., V KO 46/15).

Przy takim założeniu, za zasadny należało uznać wniosek obrońcy skazanego o wznowienie postępowania w sprawie o wydanie wyroku łącznego zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 23 listopada 2018 r., sygn. II AKa 423/18, utrzymującym w mocy wyrok łączny Sądu Okręgowego w Gliwicach Ośrodek Zamiejscowy w Rybniku z dnia 12 czerwca 2018 r., sygn. V K 133/17 oraz przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Uwzględniając zniesienie – z dniem 1 lipca 2020 r. – Ośrodka Zamiejscowego Sądu Okręgowego w Gliwicach z siedzibą w Rybniku, utworzenie i przekazanie spraw dawnego Wydziału V tego Sądu nowoutworzonemu Sądowi Okręgowemu w Rybniku (zob. rozp. Ministra Sprawiedliwości z 4.10.2019 r. w sprawie utworzenia Sądu Okręgowego w Rybniku, Dz. U. poz. 1938 z późn. zm. oraz zarz. Ministra Sprawiedliwości z 30.03.2020 r., Dz. Urz. MS poz. 98) sprawę – w aspekcie właściwości miejscowej – należało przekazać do rozpoznania temu ostatniemu Sądowi.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Okręgowy, mając w polu widzenia poczynione wyżej uwagi, rozważy, czy zachodzą przesłanki do odstąpienia od połączenia wymierzonych skazanemu na kar pozbawienia wolności i ograniczenia wolności. Tak jak poprzednio, uwzględni również potrzebę stosowania przepisu art. 4 § 1 k.k., za czym dodatkowo przemawia fakt zmiany niektórych przepisów rozdziału IX Kodeksu karnego przepisami ustawy z dnia 19 czerwca 2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19 (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2141).

Mając na uwadze, że wyrok łączny Sądu Okręgowego w Gliwicach Ośrodek Zamiejscowy w Rybniku z dnia 12 czerwca 2018 r., sygn. V K 133/17, utrzymany w mocy wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 23 listopada 2018 r., sygn.

II AKa 423/18, następnie wszedł w skład wyroku łącznego Sądu Okręgowego w Gliwicach Ośrodek Zamiejscowy w Rybniku z dnia 26 marca 2019 r., sygn. V K 6/19, zmienionego wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 13 września 2019 r., sygn. II AKa 318/19, to – kierując się dyspozycją art. 575 § 2 k.p.k. – należało stwierdzić utratę *ex lege* mocy tych wyroków.

O kosztach postępowania rozstrzygnięto na podstawie art. 639 k.p.k., zaś o wynagrodzeniu dla obrońcy za sporządzenie wniosku o wznowienie postępowania na podstawie § 17 ust. 4 pkt 1 w zw. z § 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (tekst jedn.: Dz. U. z 2019 r. poz. 18).

Z tych powodów Sąd Najwyższy orzekł, jak w części dyspozytywnej wyroku.

[SOP]

[ms]